Kolk van Doorman in Lent

CULTUURHISTORIE

LITTEKENS VAN EEN DOORBRAAK IN EEN APOCALYPTISCHE WINTER

ACHTERGRONDEN

Haast zeker is dat de kolk is ontstaan in februari 1571. De watersnood van dat jaar vormt een zwarte bladzijde in de geschiedenis van het rivierengebied. In Lent zelf begaf de dijk het op twee plaatsen. Daarnaast vielen doorbraken bij Bemmel, Doornik, Driel, Heteren en mogelijk ook bij Huissen. Neder-Rijn en Waal verenigden zich in de Betuwe tot een alles verzwelgende vloed. De dwarsdijken, die de naar het westen ruisende vloed op zijn weg vond, vielen om als dominosteentjes. Tenslotte kwam een gebied, dat zich uitstrekte van de huidige Gelderse Poort tot aan de Kinderdijk, blank te staan. Door het bezwijken van de Diefdijk was intussen het oudste deel van het huidige Wiel van Bassa gevormd, door sommigen bestempeld als het allergrootste wielencomplex van Nederland.
In en bij het dijkgat in Lent vormde zich een langgerekte, diepe kolk. Met het dijkherstel in 1571 werd dit wiel binnengedijkt. De dijk verrees daarbij deels op waterpartijen en laagten bij het dijkgat, deels op een ringdam of nooddam, die eerder dat jaar met een kromme hoek om het dijkgat was gelegd. De nieuwe dijk werd een halve meter hoger gemaakt dan de oude, weggevaagde dijk. Eeuwenlang vertoonde de dijk bij het wiel een kromme hoek. Maar rond 1932 veranderde het dijkbeloop in verband met de bouw van het noordelijke landhoofd van de Waalbrug. De dijk werd daarbij verder landinwaarts gelegd. Bovendien werd de gigantische kolk goeddeels gedempt met zand, opgebaggerd in de Waal.

LANDSCHAP

MOERASSEN EN LAAGTEN ROND BRUG OOIT ÉÉN PLAS

KWALITEITEN

Moerassen en laagten rond de noordkant van de brug herinneren nog altijd aan het reusachtige, grondeloos diepe, wiel dat eeuwenlang de omgeving van Lent glans bijzette. Aan de noordoostkant, bij de brugafrit, ligt het grootste wielrelict. Dit vormt, samen met de laagte pal ten oosten van de brugafrit, tijdens hoge rivierstand en kwel nog altijd een forse waterplas. Hier is de dynamiek van de rivier nog heel markant, net als met het hoogtij van de Kolk van Doorman. Aan de noord- en noordoostkant van dit wielrelict ligt nog een kweldam, die aansluit op de kwelkom van de naburige Kolk van Van Wijk.

MANCO'S; GEVAREN

De relicten van het gedempte binnenwiel hangen in landschappelijk opzicht als los zand aan elkaar. Onbegrepen als resten van een binnenwiel, zouden deze laagten gemakkelijk kunnen worden bestemd voor rood, zoals woningbouw.

LANDSCHAPPELIJKE AANBEVELINGEN

- Basisgedachte is om de visuele samenhang tussen de binnendijkse kolkresten te versterken door aanbrenging hierin van een uniforme vegetatie.
- Maar allereerst behoren de kolkrelicten goed te worden opgeschoond. Dat recept geldt ook voor de laagte tussen de brug en de westelijke oprit, waar echter eerst klinkers en asfalt zullen moeten worden verwijderd.
- Eenmaal ontdaan van zijn ruigte, moet het diepe, vochtige noordoostelijke wielrelict verder worden vernat. Door die schoonmaak en verdieping zal ook de kwel zich weer sterker manifesteren.
- Elders in de wielrelicten bos aanleggen of verder ontwikkelen, overwegend bestaand uit populieren.
- Daarnaast de aangrenzende taluds van dijk en brug beplanten met een bodembedekkende braamsoort.
- Buitendijks – in het voorterrein van de Waaldijk - kan het zuidelijk deel van het voormalige binnenwiel worden gemarkeerd met een strook van mei- of sleedoorns, min of meer evenwijdig lopend aan de rivier. Voorstelbaar wordt zo dat bij Lent al eerder een dijkverlegging heeft plaatsgehad.
- Wel voorkomen dat opgaand struweel het uitzicht vanaf de dijk op de Nijmeegse Waalkade – aan de andere kant van de rivier - gaat belemmeren

RECREATIEVE AANBEVELINGEN

- De relicten van de Kolk van Doorman en de andere Lentse wielen behoren te worden opgenomen in een cultuurhistorische route voor

Kolk van Doorman in Lent

het Waalspronggebied. Een route, die in het teken van de strijd tegen het water staat. De route voert langs de Lentse binnenwielen, feitelijk stille getuigen van de misère rond de flessenhals in de Waalbedding bij Nijmegen.. De route leidt ook naar de geweldige inlaagdijken van 1799 bij Doornik en van 1809 en 1820 bij Oosterhout met de daarbij gelegen relicten van verdronken woonkernen. Imposante stille getuigen van ruimte-voor-de-rivier-operaties in lang vervlogen tijd.

- Een informatiebord is gewenst waarop het verhaal over de wielrelicten rond de brug wordt toelicht met een kaart. Op dit paneel moeten ook de achtergronden van de Kolk van Van Wijk worden belicht. Het bord zou op ooglijke wijze moeten worden ingepast in een pleisterplaatsje gedacht aan de Waaldijk, even bezuiden de Kolk van Van Wijk.
- Bij de noordelijke oever van het natte, noordoostelijke wielrelict kan een pleisterplaatsje worden aangebracht voor natuurrecreanten, die gastvrijheid genieten van een van de huidige mede-eigenaren van de Kolk van Van Wijk.

ECOLOGIE

VLIEGENDE KRAKER WAARBORG VOOR SAMENHANG

ECOLOGISCHE OPMERKINGEN BIJ DE LANDSCHAPPELIJKE VOORSTELLEN

KOLK

- Aan de noordkant van het waterrijke wielrelict – naast de Kolk van Van Wijk - kan een oeverzone worden aangebracht. Volop beschenen door de zon, kan die zone het leefmilieu van de amfibieën verbeteren. Nog in het recente verleden moet het in dit kolkrelict hebben gewemeld van de salamanders.
- Overigens wordt aanbevolen bij aanplant van populieren de jonge bomen op geruime afstand van elkaar te zetten.
- Gepromoveerd tot ecologisch highlight is de ransuil met zijn markante lange oorpluimen. De ransuil voelt zich happy in een roekenbos. Hij broedt in naaldbomen maar ook in hoge populieren en ‘kraakt’ nesten van duiven en kraaien. De uil kan leven met naburige stedelijke drukte. Door zijn vrij lange vleugels heeft hij wel veel bewegingsvrijheid nodig. Hij prefereert dan ook een open omgeving, bijvoorbeeld een omgeving van water en weiden zoals rond de dijk en in de uiterwaarden. Laag over de grond scherend, zoekt de uil zijn prooi: insecten, amfibieën, kleine vogels en veldmuizen. Intussen is de ransuil hogerop langs de Waal, bij Doornenburg, al gesignaleerd.
- In Lent symboliseert de vogel het streven naar ontwikkeling van populierenbosschages, daarmee het type vegetatie dat de onderlinge samenhang van de wielresten rond de brugoprit moet versterken.
- Aardig en educatief aantrekkelijk zou het nog zijn de relatie tussen de relicten van de Kolk van Doorman aan weerszijden van de brug te benadrukken door aanleg van fonteinen en cascades. Een reeks van klaterende kunstwerken, die een gemeenschappelijk thema – de rivier, de dijk, de dijkbreuk, de overstroming, het wiel en het herstel na de watersnoodramp - uitdraagt. Het waterkunstwerk is ook bedoeld als schakel tussen groen en rood.